

Hembygdsbladet

Årgång 10, nummer 4
December 2008

Enhörna Hembygdsförenings
informationskrift

God Jul och Gott Nytt År
önskas våra medlemmar och
alla andra Enhörnabor

Per-Erik Jansson, Källbo, med barn och släkt på väg till båten mot Stockholm. Kortet är taget 1917. Per-Erik är den skäggiga mannen (tre från höger).
Första släden dras av en häst, andra av en oxe.

JULGLIMMER

Enhörnas traditionella eldfest på julafton

Årets glimmer, det sjätte i ordningen, sker i Körsbärlunden vid Gillberga kulle nära Ytterenhörna kyrka.

Tag en promenad till lunden på julaftonskvällen och upplev den trolska stämningen i Körsbärlunden, om bara vädergudarna så tillåter. Marschallerna tänds klockan 15.00.

Trädvårdsföreningen som anordnar glimret har verkligen skapat en unik jultradition i Enhörna. Låt oss alla visa vår uppskattning av trädvårdarnas arbete genom att samtidigt som körsbärlunden lysas upp, tända ett par marschaller i den egna trädgården. Det kan bli ett glimmer av sällan skådat slag!

Hembygdsgranarna vid Lill-Ahls korset, 2008

Välkommen till **Luciafirandet** i Överenhörna kyrka lördagen den 13 december klockan 15.

Enhörna julen 2008

Året närmar sig sitt slut och det är dags för en summering av det gångna hembygdsåret.

Årsmötet i slutet av april lockade drygt 50 personer. Bland besluten som togs var bl.a. att utnämna Sven-Eric Åkerman till hedersmedlem. Som ersättare valdes Gertrud Nilsson. Ett annat viktigt beslut var att höja medlemsavgiften, till 100:- per år för enskilda och 150:- för familj. Mötet avslutades med ett mycket uppskattat kåseri av Kicki Alfredsson på temat "Den gamla dansbanan ...".

Samarbetet med församlingen visar sig bland annat i vår traditionella **Kyrkvandring** som i år genomfördes den 5 maj i ett underbart vårväder.

Nationaldagsfirandet lockade drygt 150 besökande som njöt av Enhörnakörens framträdande, tal av Ewa Larsson och en gemytlig samvaro.

Årets nyhet i **hembygdsmuseet** var konstutställningen med enhörnakonstnärer som bidrog till att vi satt nytt rekord i antal museibesök.

Höstmarknaden i slutet av augusti är en grundmurad succé. Trots att vi drabbades av en rejäl regnskur var marknadsbesökarna många och stämningen god.

Två av föreningens eldsjälur har under året lämnat oss. Tack

Sigvard Lindqvist och Simone Thörnblom för era insatser.

Några ord till deras minne tecknas längre fram i bladet.

Lite om **föreningens ekonomi**.

Som nämnts ovan nödgas vi höja årsavgiften. Kostnaderna för det löpande underhållet har ökat och idag räcker inte våra intäkter för att klara utgifterna. Vi har givetvis sett om vi kan minska våra

kostnader men det är inte så mycket vi kan påverka. Den kostnad som är enklast påverkbar är för produktionen av Hembygdsbladet men vi är övertygade om att den är en av de viktigaste orsakerna till att vi får allt fler medlemmar och därmed fler medlemsavgifter.

Medlemsläget i föreningen är gott. Vi växer hela tiden och är nu över 500 medlemmar. I syfte att få fler medlemmar vill jag ge ett julklappstips. Många av oss har barn (och föräldrar) som flyttat från Enhörna, men som har kvar känslan för bygden. Varför inte ge dessa en julklapp i form av ett medlemskap i föreningen. Det innebär att de via Hembygdsbladet får information om sin gamla hembygd och föreningen får fler medlemmar!!

Avslutningsvis vill jag ännu en gång på styrelsens vägnar be att få önska en **riktigt god jul och gott nytt år** samt en trevlig lässtund med vårt Hembygdsblad.

Leif Tellestedt
ordförande

God Jul och gott nytt år önskar föreningens styrelse. Från vänster: Birgitta, Mona, Jan, Gertrud, Peder, Anne-Marie, Britt-Marie, Olle, Leif och Bosse

Årets julklapp! Kopiera i det antal som behövs och överraska med en äkta hembygdsklapp!!

En riktigt **God Jul** önskas

Av

Medlemskap i Enhörna Hembygdsförening, avgiften erlagd för år 2009

Konstutställningen och Unga konstnärer

Att utställningen med verk av Ingrid Anerud, Gudrun Engström, Rolf Erlandsson, Inger Jonsson och Titti Edström blev välbesökt och uppskattat har vi tidigare rapporterat om. Men vad vi inte skrivit är om de teckningar som barn av olika åldrar skapat i vår "barnateljé" som finns i skolsalen.

Bland många fina alster har vi valt att visa en från vardera 9-årige Jessica och 5-årige Lydia. /Leif

Information från vävgruppen.

För ett år sedan gjorde vi en förfrågan om det fanns några syintresserade som ville vara med och bilda en sycirkel för att sy västar till föreningen. Två glada damer Anna-Greta Ek och Inger Ekman hörsammade uppropet och anmälde sig. Vi träffades och de kom med den goda men jobbiga idén att inte bara sy västar utan **väva tyget** också. Som förlaga till det tog vi de husmorsklänningar som bars av några medlemmar i Överenhörna kyrkliga syförening.

På Föreningsrummet i Småskolan är två vävstolar uppmonterade och det finns vävar i dem.

Anna-Greta och Inger väver så det ryker! Härligt!

/Anne-Marie

Anders de Wahl

En av vår teaterhistorias mest uppburna skådespelare var Anders de Wahl. Idag mest känd för sina teatrala uppläsningar av Tennysons Nyårsklockan, men också en mycket uppskattad filmstjärna och Dramatens skådespelare med alla de stora rollerna på sin repertoar. Han besökte Enhörna vid flera tillfällen, inbjuden av familjen Aminoff på Horn. Han var bl.a. med om att inviga vår kära bygdegård år 1937.

/Peder

Anders de Wahl eskorterar Valborg Mosell till invigningen av Över-Enhörna Bygdegård 1937

9. Grannarna samlade på Horn 1918. Bl.a. familjen Wikander, Åleby, och familjen Brinck, Ekensberg. Skådespelaren Anders de Wahl.

83. Skjuttävling ordnas vid Horn stall av Anders de Wahl. Midsommarafton 1913.

(I Hembygdsbladet december 2002, har Barbro E Sjöström en längre mer detaljerad artikel om Anders de Wahl)

Höstmarknaden/Hemvändardagen - söndagen den 31 augusti

Många besökare, bra väder (trots en mindre skur), härlig stämning, nyrökt siklöja, Cay som spelade och småpratade, fiskdamm, livlig kommers, lotterier, hembakt bröd, hemslöjdsprodukter, honung, tavlor av lokala konstnärer, en mycket nöjd kassör, och mycket annat. Styrelsen ber att få uttrycka sitt **varma tack** till alla besökare och marknadsdeltagare.

/Leif

Brödförsäljerskan Anne-Marie Andersson i samspråk med en kund. Bortom henne Peder Edströms boklåda

Sven-Eric Åkermans dotter Lena hade hand om den rökta siklöjan. 50 kg fisk tog snabbt slut.

Mycket folk och god stämning. I förgrunden syns Barbro E Sjöström intervjua en besökande.

Fiskdammens popularitet hos barnen håller i sig. Ulrika Elveskog sköter ruljansen.

Gunnar Lindqvist och Håkan Andersson höll i grytorna

Christer Björk med den gamla tombolan och fågelholkar

Husabyåret 2009

Vad fort tiden går! Det är 20 år sedan vi avslutade grävningarna av kungsgården Husaby-Enhörna på kullen norr om Överenhörna kyrka.

Det vill föreningen fira med Husabyåret 2009.

Vad blev resultatet av grävningarna?

Hittade vi några spännande fynd?

Vad ser man ute på kullen?

Hur gammal är kungsgården?

Vad hade den för funktion?

Hur går en arkeologisk undersökning till?

Alla dessa frågor och många fler därtill får sitt svar i sommar. Sommarutställningen kommer att ägnas åt arkeologi i allmänhet och Husaby Enhörna i synnerhet. Och så startar vi det fleråriga projektet att göra fornlämningsområdet tillgängligt, intresseväckande och förhoppningsvis också spännande. Välkommen till Kungsgården Husaby Enhörna i sommar!

Inga Ekvall

Projektledare

PS. Är Du intresserad av att vara med? Vi behöver hjälp både ute och inomhus.

Hör av dig till mig på tel 552 460 54 eller Inga.Ekvall@sodertalje.se

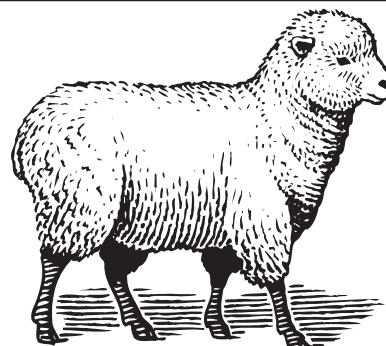

Exempel på en ung ambitiös "arkeolog" vid utgrävningarna av kungsgården Husaby-Enhörna

Fårintresserad?

Vi är tre familjer som skall skaffa får av lantras som en del i att hålla Husabys marker öppna samt för ull och kött till husbehov. Ju fler vi är som delar på ansvaret desto lättare blir det och desto större yta kan vi hålla öppen. Om även du är intresserad kan du höra av dig till mig på 08 72 00 991 eller thomas@hageus.se

Thomas Hagæus

Till minne av Simone Thörnblom.

Simone var född i Bukarest och som ung kvinna studerade hon i Paris. Där träffade hon sin blivande man David. Av den anledningen kom hon till Sverige och även till Nöttesta i Enhörna där paret tillbringade mycket av sin fritid. Eftersom David var mycket engagerad i vår förening kom Simone också att ta del av vårt arbete.

Hennes stora insats var forskningen kring ett mäniskoöde i Enhörna under första hälften av 1700-talet. Detta resulterade i ett samarbete med Helena Cronholm och Enhörna Teaterförening. Uppsättningen fick namnet Granstahäxan och uppfördes i Ekensbergs nyrenoverade ridstall under augusti år 1992.

Året därpå fick Simone ta emot Länets Hembygdsförbunds diplom för sin framgångsrika forskning.

Simone "grävde" inte bara i gamla dokument från 1700-talet utan hon älskade också att "gräva" i

marken där Davids förfäder från 1500-talet och framåt hade bott och verkat. Hon tog väl vara på de föremål hon fann i trädgården och fäste dem på en tavla som nu finns hos sönerna i Nöttesta by.

Efter ett långt och innehållsrikt liv avled hon 98 år gammal den 28 september detta år

Vi är glada över att vi fick lära känna henne.

Birgitta och Anne-Marie

Tavlan i Nöttesta

Simone med hedersdiplom, 1993

Ekensbergs slottsbränneri

Ett Bränneri af sten vid Sjön, inrättat 1798 med 3nne stora inmurade pannor, 2nne med trattar och slangar i fullkomligt stånd hwarest kan förbrännas 800 Tunnor årligen.

Brygghus med 2nne inmurade pannor och Torkplåt är under samma tak som Bränneriet.

Är det Ekensbergs slotts tidigaste bränneri? Måhända fanns redan vid ursprungliga kungsgården Husaby någon form av bränneri-brygghus. Där om vet vi föga. I förstora framställdes brännvinet av vin som destillerats, därav namnet, och brukades som medikament och vid kruttillverkning.

Det vill synas som brännvin varit känt i Sverige sedan 1400-talet. Här i landet har det då tillverkats av skilda sädesarter – främst råg och korn till dess potäter blivit allt allmännare. Vad slags utgångsprodukt som brukats vid Ekensbergs bränneri har inte kunnat utrönas.

Olika råännen gav varierande mängd brännvin. Från 1845 lämnas uppgiften att ungefärligt beräknas en tunna god råg ge 21 kannor. En tunna korn ge 15 kannor. En tunna potatis ge 9 kannor 6-gradigt brännvin (20 kannor= ca 62 liter). Mängd och god beskaffenhet var högst beroende av noggrannhet vid bränningen samt redskapens standard. Dranken togs tillvara som foder till kreaturen.

Cort Flaskedragare var den mansperson som 1498 här i landet gavs uppgiften att tillverka och försälja brännvin. Missväxt och missbruk är exempel på anledningar till att brännerirättigheten ett flertal gånger förändrats genom århundradena. Med tiden blev också den så kallade husbehovsbränningen olaglig. Definitivt förbud kom 1860. Vägen genom Ekensbergs trädgård mot gamla bränneriet benämns

Julen 1926 vid gamla bruket, Ekensberg. Vevgrammofon i bakgrunden och brännvin på bordet hos familjen Almqvist. Fr v sönerna Oskar o Berndt, mor Maria och far Johan. Sonen Conrad är fotografen.

Ekensbergs slottsbränneri från 1798, foto 1940-tal

des Brännerigatan ända långt in på 1900-talet fastän den tiden var länge sedan förbi.

Det gamla stenshuset gavs nya funktioner. Från mitten av 1870-talet förekom att ungdomen hade lördagsdans där. Den större delen mot sjösidan blev med tiden Ekensbergs kalkbod. Mindre delen mot trädgården var nu slottets tvättstuga. Under familjen Brincks tid på Ekensberg tvättades stortvätt fyra gånger om året. Där var ändå var gång ca 130 lakan utom allt annat.

År 1907 kom Persil, det första tvättmedlet med blekande effekt. Ekensbergs tvättgummor fortfor ihärdigt med den urgamla metoden att byka. En tidsödande och arbetsam metod. Av björkaska gjordes luten som blev så kraftig att man inte tog i tvätten med bara händerna. Vid mitten av 1930-talet hade det ändå inhandlats Persil till Stortvätten. Tvätterskorna var helt förfärade! Att byta gamla beprövade bykningen mot en liten kartong köpetvättmedel.

På 1950-talet rasade taket in. Av huset från 1798 återstår endast en halvt övervuxen tegelhög och lite historia.

Barbro E Sjöström

SIGGE - EN SANN HEMBYGDSVÄN.

Sigvard "Sigge" Lindqvist vår hedersmedlem har lämnat oss.

Sigvard var född i Enhörna och bodde i Hammarby som barn. Hela livet tillbringade han här i bygden och bodde i Varneby, när han gick bort.

Sigge var mycket aktiv i Hembygdsföreningen, en allt i allo, som med engagemang och envishet drev flera projekt. Under lång tid arbetade han för att bygga till uthuset vid museet, för förvaring av stora jordbruksredskap. En bygg- och reparationsfond startades på hans initiativ för detta ändamål. Eftersom Sigvard var känd av alla i bygden erbjöds han, för hembygdsföreningens räkning, många redskap och andra föremål, som annars hade försvunnit. Tillbyggnaden kunde inte uppföras på den mark som var tänkt, eftersom den var kulturminnesskyddad. Nu förvaras dessa gåvor i Äleby-ladan och visas för allmänheten.

Vid olika evenemang som föreningen anordnade fanns alltid Sigge till hands. Han tog hand om korvgrillningen, körde redskap, klippte gräsmattor, skötte vatten och avlopp etc. etc. Att ordna vinster till våra lotterier var han mästare på. Än idag åker vi till "Bernte" i Turinge, och till Norrlöt för att få vinster. Genom Sigge fick vi kontakt med Henrik Klasson som fortfarande skänker egentillverkade

Gökotta på Lurberget tillsammans med sin fru Maj-Britt

Sigge som grillmästare på en av föreningens höstmärknader

fågelholkar och bortgångne Rolf Erlandsson som genom åren har gett oss av sin konst.

Sigge tog initiativ till att ordna med gökottor. Först tillsammans med Turinge-Taxinge Hembygdsförening men senare hade vi egna gökottor på Lurberget, på Brandsholmen och Utklippan för att nämna några.

Tillsammans med Göran Gelotte drev Sigge igenom att ett diplom skulle tilldelas den som med varsam hand renoverade och vårdade ett intressant objekt såsom en byggnad eller trädgård. Några bidrag från banken fick inte Sigvard men väl två spargrisar som står på museet och drar in en hel del pengar till vår verksamhet och samtidigt påminner oss om vad Sigge gjort för föreningen.

Det var inte bara under hans år i styrelsen han jobbade för föreningen med entusiasm och stark drivkraft utan många år därefter fortsatte han med det. Han var en verklig ambassadör för Enhörna i allmänhet och för Enhörna Hembygdsförening i synnerhet.

Vi tackar för hans goda insatser och vi som var med då saknar honom.

Anne-Marie och Birgitta.

Torpen i Enhörna

Vi har beslutat att senarelägga starten av vårt torpprojekt något år.

Skälet är vårt Husaby-projekt som startar 2009 (förberedelserna är redan i full gång) och som kommer att kräva kraft och engagemang.

Du som anmält ditt intresse att vara med, kan gärna under tiden påbörja egna "torpstudier". Behöver du

stöttning i form av diskussioner, idéer etc. så hör gärna av dig.

Idag vet vi inte när torpprojektet kan starta men jag planerar att under 2009 återkomma om en torpdag för alla intresserade.

Hör av dig om du har några funderingar eller idéer om projektet.

/Olle Karlsson i Ahl

Gammeldags Julmarknad

Teaterföreningens traditionella julmarknad vid Årby loge
Lördagen den 20 december, mellan klockan 13.00 och 15.30.

PROGRAM

Utställning och försäljning av "Enhörnaprodukter"
(slöjd, julpynt, bröd, julgodis, mm.)

Gammaldags Torghandel

Nyhuggna Julgranar

Glögg-panna - Grill-tunna

"Musik & Sång i Juletid" med Enhörnakören

Servering

VÄLKOMMEN

Medlemsavgiften för 2009 - en vädjan från kassören

Med det här bladet finns en inbetalningsavi för årsavgiften 2009. Vi skulle uppskatta om ni betalar in den så snart som möjligt. Vintern är den period då vår verksamhet har höga driftskostnader (uppvärmning av våra lokaler) och små intäkter. Observera att årsavgiften för 2009 är 100:- för enskilda och 150:- för familj. Vill ni samtidigt som ni betalar årsavgiften ge ett extra bidrag till verksamheten är vi extra tacksamma.

Ett varmt tack från kassören!!

Med en önskan om ett bra 2009 och en vinter, lika vit som på 30-talet, ber redaktionen att få tacka för alla bidrag och fotografier till vårt Hembygdsblad.

Skidutflykt vid Granlunden i slutet av 1930-talet.

Från vänster till höger:

Birgit Jansson (Kårebrandt), Källbo.

Linnea Jansson (moster till Elsbeth), Granlunden.

Elsbeth Jansson (Gylefors), Granlunden.

Maud Isaksson, Stockholm.

Enhörna Hembygdsföreningens styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05	Birgitta Wulkan	tel: 550 491 28
Olle Karlsson, vice ordf	tel: 550 440 37	Jan Munck	tel: 550 420 14
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30	Bo Staflund	tel: 552 461 35
Anne-Marie Andersson	tel: 550 420 16	Gertrud Nilsson	tel: 550 421 25
Mona Elveskog	tel: 550 420 28	Peder Edström	tel: 550 441 03

Box 39, 15023 Enhörna, Medlemsavgiften är 100/150:-/år (enskild/familj)

Plusgiro 23 89 45-0, Bankgiro 822-6565

Hembygdsmuseet hålls öppet söndagar juni-sep, 13.00 - 16.00. Tag kontakt med någon i styrelsen om du vill besöka museet vid annan tidpunkt.

Museets tel: 550 420 87

Besök föreningens hemsida: www.enhorna.nu

